

[MÈTODE WAGENSBERG]

L'extraordinari cas del pop mimètic

per JORGE WAGENSBERG

En aigües d'Indonèsia es va descobrir el 1998 una criatura molt especial. Va ser batejada com *Thaumoctopus mimicus*. És un pop, sens dubte l'animal invertebrat més intel·ligent. Altres cefalòpodes, com el calamar o la sípia, se li assemblen molt, però no hi ha dubte que una línia vermella separa nítidament els uns dels altres. En particular, quan el pop falla en el seu pla A, és capaç de cercar i de trobar un pla B. Especialment cèlebre és l'experiment d'un cranc tancat en un flascó a disposició d'un pop i d'un calamar, ambdós famolencs. Mentre que el segon es mor literalment de fam entestat una vegada i una altra a menjar-se el cranc per la via directa (i sant tornem-hi amb el seu pla A!), el primer no triga a cercar una alternativa diferent: aprèn a obrir el flascó. El pop és conegut per la seva gran versatilitat per a canviar de forma i de color; tot això, ben combinat, serveix per a aparenyar dràstics canvis de grandària i de comportament.

La il·lusió de tot ésser viu és continuar viu. N'hi ha qui ho aconsegueix amb el comportament críptic, que també podríem anomenar «l'art de desaparèixer». Consisteix a passar desapercebut per a no alertar preses i depredadors. D'altres ho aconsegueixen amb l'estratègia contrària, és a dir, fent la seva presència ben ostentosa per advertir que no paga la pena arriscar-se per ells. I encara hi ha una tercera solució. És el mimetisme, i consisteix senzillament a fer-se passar per un altre individu amb ben guanyat prestigi de perillós en certs veïnats. En la naturalesa es donen tots tres casos. El que no s'havia vist mai és un animal com *Thaumoctopus mimicus*, capaç de fer-se passar amb èxit fins i tot per quinze espècies diferents! Com pot un cervell en principi tan elemental analitzar cada situació per separat i decidir quina és l'estafa idònia en cada cas?

El nostre protagonista, d'uns seixanta centímetres de longitud, és capaç de fer-se passar per la serp marina, probablement l'animal més verinós del planeta. Per fer-ho, n'imita les ratlles clares i fosques, amaga sis dels seus vuit tentacles en qualsevol clot i alinea i coordina el moviment dels dos restants per reptar com una vertadera serp. Té tres cors (!) i una gran independència entre els seus vuits braços. També aixeca la camisa fent-se passar pel verinós peix lleó i en aquest cas els seus tentacles es converteixen en presumptes dolorosíssimes espines. Si la situació ho requereix pot

«Com pot un cervell en principi tan elemental analitzar cada situació per separat i decidir quina és l'estafa idònia en cada cas?»

imitar una rajada o un peix pla aguaitant semienterrat en la sorra del fons. També pot espantar la concurrència assemblant-se a una verinosa estrella de mar, una elegant anemone o una bella però letal medusa. El seu mestratge per al canvi li permet imitar textures dures i disfressar-se de la rapidíssima i letal galera o del temible cranc gegant. Etcètera.

Com s'aconsegueix un repertori d'il·lusionista tan admirable? Les casualitats existeixen i n'hi ha prou que una casualitat vagi a favor de continuar viu perquè sigui cada vegada menys casualitat. Dues casualitats també es poden donar i, per la mateixa raó, ambdues alternatives sumen a l'hora de sobreviure. No obstant això, amb dues opcions el geni de l'engany ja ha d'analitzar i triar quina és la que més li fa el pes. Per exemple, quan el pop és atacat per peixos damisel·la tria comportar-se com una serp marina que és justament el seu depredador més habitual. El món de casualitats d'aquest ésser extraordinari sembla entossudir-se a construir un món paral·lel de causalitats. És sens dubte un bon exercici per a qualsevol incrèdul de la selecció natural (que algun en queda).

Encara sabem molt poc d'aquest prodigi, però si tornés a néixer potser em dedicaria a observar-lo i estudiar-lo, perquè comprendre'l significa comprendre molts prodigis més de la vida natural i cultural. ☺

Jorge Wagensberg. Professor titular del Departament de Física Fonamental. Universitat de Barcelona.